№1(5)
1999 г.
красавік

ГОМАН БАРЫСАЎШЧЫНЫ

Грамадска - палітычная, асветніцкая газета

Выдаецца са жніўня 1996 г.

Кошт свабодны

Сёння ў нумары:

Паважаныя чытачы! Перад вамі чарговы нумар газеты "Гоман Барысаўшчыны". За больш чым два з паловай гады існавання аблічча газеты значна змянілася. Але нязменным застаецца яе накірунак.

Калі вас хвалюе тое, аб чым піша выданне, калі вы не абыякава ставіцеся да мінулага нашага краю, калі вас турбуе сучаснасць і будучыня Барысаўшчыны, запрашаем да супрацоўніцтва. Гэта можа быць напісанне матэрыялаў, любая дапамога ў падрыхтоўцы, выданні газеты, у тым ліку і фінансавая. Дарэчы "Гоман Барысаўшчыны" з'яўляецца недзяржаўным выданнем, ніякіх датацый на сваю дзейнасць не атрымлівае.

Істотнай дапамогай газеце былі б вашы лісты. Пішыце нам аб тым, што падабаецца ў нашай газеце, што не. Якім чынам, на ваш погляд, можна яе палепшыць.

Чакаем вашых водгукаў і прапаноў.

ЯНЫ НАЗЫВАЮЦЬ СЯБЕ ПАНКАМІ

Нефармалы ў Барысаве былі заўсёды. Увесь час знаходзіліся людзі, якія жадалі супрацьпаставіць сябе афіцыйным, "фармальным" структурам. Але, улічваючы структуру нашай былой дзяржавы, аб'яднанне іх у арганізацыі ці нават у групы "па інтарэсах" было немагчымым. Прарыў у гэтай вобласці адбыўся ў часы "перабудовы". Натуральна, што найбольшая цікавасць да ўдзелу ў нефармальных аб'яднаннях праяўляе моладзь.

На жаль, даволі вялікі працэнт маладых людзей папаўняў і папаўняе асацыяльныя групы. З большай або меншай вызначанасцю да апошніх можна аднесці "хіпі", "металістаў", "гопнікаў". Пра іх і пагаворым.

Першая гістарычна зафіксаваная тусоўка існуючай зараз нефармальнай групы моладзі адбылася каля гарадскога палаца культуры ў маі 1996 года. Яе ўдзельнікі былі дрэнна знаёмы адзін з другім і толькі пачыналі расціць валасы.

З тых часоў склад тусоўкі часткова памяняўся і вырас. Яны неаднаразова мянялі месца дыслакацыі. Гарадскі палац культуры, батарэі, "квадрат" на палігоне, зноў батарэі. Барысаўчан наведвалі іх "калегі" з Мінска, Масквы, Украіны. Госці не толькі добра праводзілі час, але і перадавалі вопыт правядзення такога роду мерапрыемстваў.

На сёння тусоўку рэгулярна наведваюць 25 - 30 чалавек. Акрамя таго, у Барысаве ёсць некалькі соцень маладых людзей, якія падзяляюць іх погляды.

Што прымушае моладзь насіць "бананы", "байкі" і слухаць "ну вельмі цяжкі рок"? Гэта, з аднаго боку, імкненне да новага, незвычайнага. З другога - жаданне выйсці з-пад кантролю бацькоў, грамадства. Гэтым можна растлумачыць іх "сацыяльны сепаратызм" - выдзяленне сябе з навакольнага асяроддзя: "Мы - Яны".

Як звычайна адбываюцца сустрэчы на батарэях? Сабраўшыся, маладыя людзі гутараць пра рок-музыку, пра нядаўнія канцэрты. Сярод іншых паважаюць "Уліс", "Краму", "N.R.M.". З цікавасцю адносяцца да адраджэння Беларусі.

Сярод тых, хто не хоча быць падобным на іншых, многа людзей творчых і дастаткова эрудзіраваных. У тусоўцы на слуху імёны Ф.Ніцшэ, З.Фрэйда. Маладых людзей цікавіць будызм і бахагці. Многія з "панкаў" (так яны сябе называюць) іграюць на гітары. Пішуць вершы і музыку. З гэтага асяроддзя выйшлі такія вядомыя ў горадзе калектывы, як "Разгром", "Кайfackеды", "Unreal".

Аднак не варта забывацца, што нефармальная моладзь адносіцца да так званай "групы рызыкі". Так, яны цікавяцца музыкай. Аднак, калі ёсць грошы, купляюць гарэлку. Не абыходзіцца і без боек. Слава богу, у Барысаве яшчэ не прыжыліся наркотыкі.

Зараз закрыта большасць спартыўных секцый, гуртоў, і моладзі няма дзе самарэалізаваць сябе, няма чым заняць свой вольны час. Задача грамадства - не адштурхнуць яе, а паспрабаваць зразумець і скіраваць маладых людзей на больш разумнае баўленне часу. Пры гэтым забароны і дырэктыўнае навязванне сваіх каштоўнасцей недапушчальныя.

С.Нялюбін.

СВЯТЛО ПРАБ'ЕЦЦА?!

Фота В.Спіранскага

ЧУЖЫНЦЫ

Паглядзіце, калі ласка, навокал сябе, - на тое, як тутэйшыя жыхары ставяцца да сваёй зямлі, да навакольнага асяроддзя, да чысціні вуліц і грамадскай маёмасці, да сваёй гістарычнай спадчыны. Большасць людзей у лепшым выпадку ставіцца да ўсяго гэтага абыякава, у горшым - гатовы ўсё знішчыць, калі гэта хоць неяк палепшыць іх дабрабыт.

Чаму так адбываецца? Доўгі час нас адвучалі ад роднай культуры, мовы, сімвалаў нашага краю. Як вынік - фармаванне ў грамадстве комплексу другаснасці тутэйшай культуры і ўсяго, што мае да яе дачыненне. А раз другасная - значыць, гэта і ўсё, што звязана з Беларуссю, можна знішчаць. У выніку сфармавалася грамадства "чужынцаў", якое незадумваючыся гатова вынішчаць усё навокал дзеля асабістай выгады ці, нават, дзеля забавы. Пацверджанне гэтаму - знішчаная гістарычная забудова і замчышчы Барысава, брудныя вуліцы, парэзаныя сядзенні ў аўтобусах, пажары ў лясах, вынікі рэферэндуму па моўнаму пытанню і сімволікі і шмат іншага. Такім чынам грамадства фактычна займаецца самавынішчэннем, і, як вынік, далейшае ўсеагульнае пагаршэнне нашага жыцця.

Відавочна, што такое грамадства не мае будучыні.

Калі мы жадаем мець заможную, квітнеючую дзяржаву, нам неабходна найхутчэйшым чынам пазбавіцца ад комплексу "чужынцаў" і адчуць, што Беларусь - гэта наш агульны дом, а Барысаўшчына - наша малая радзіма.

Выклікае вялікі жаль тое, што далёка не ўсе барысаўскія сродкі масавай інфармацыі разумеюць важнасць узнятай праблемы і неабходнасць яе вырашэння. Яскравы прыклад таму - тутэйшае тэлебачанне, дзе актыўна праводзіцца палітыка ігнаравання ўсяго беларускага - пачынаючы ад мовы і заканчваючы сучаснай беларускай музыкай. Таму натуральным з'яўляецца тое, што ўзровень культуры вялікай часткі гледачоў тутэйшага тэлебачання невысокі. Гэта яскрава бачна з музычных заявак праграмы віншаванняў.

Ці не надышоў час пазбаўляцца ад комплексу "чужынцаў"? Неабходна ўсім, хто не на словах, а ў глыбіні душы лічыць Беларусь сваёй Радзімай або хто знайшоў сабе тут другую Радзіму, зрабіць усё магчымае, пачынаючы з асабістага прыкладу і заканчваючы ўсемагчымымі метадамі ўплыву на грамадскую думку, дзеля вынішчэння ў грамадстве комплексу "чужынца".

В.Стэфановіч.

ШТО НЕ РАЗБУРЫЛІ - ТОЕ САМО ЛЯСНЕ

У Барысаве самае багатае на гістарычныя падзеі месца - замчышча. У 60-х гадах XIX ст. пад час яго рэканструкцыі замест старых драўляных былі ўзведзены новыя мураваныя будынкі. Яны ў часткова змененым выглядзе дайшлі да нашага часу і згодна існуючых палажэнняў знаходзяцца пад аховай дзяржавы. Аднак сілы прыроды, на жаль, не прызнаюць ахову на паперы. Летась абваліўся ладны кавалак сцяны аднаго з двухпавярховых будынкаў.

Чарговы раз мы з сумам мусім канстатаваць, што нядбайным стаўленнем да свайго мінулага, спадчыны, якую пакінулі нам нашы продкі, мы зневажаем сябе ў вачах нашых суседзяў зараз і будзем мець пагарду з боку нашчадкаў у будучым.

ГУБЛЯЕМАЕ АБЛІЧЧА

Калі параўнаць выгляд вуліц старой часткі Барысава на здымках дарэвалюцыйнага часу з сучасным выглядам, то адразу заўважаеш вялікае адрозненне. Раней амаль кожны будынак упрыгожвалі арачныя праходы з кованымі варотамі, ажурныя балконы, вулічныя гадзіннікі. Зараз, на жаль, праходы закладзены цэглай, а балконы, дык наогул зніклі разам з рэйкамі.

У апошнія гады шмат гаварылася наконт рэстаўрацыі старой часткі горада, але размовы так і засталіся размовамі. Праўда, быў адноўлены будынак па вуліцы Дзяржынскага 79, і хоць пры яго рамонце былі знішчаны вялікія і прыгожыя (з арачнымі зводамі з чырвонай цэглы) падвальныя памяшканні, знешні выгляд быў больш ці менш адноўлены. Фасад дома ўпрыгожваў балкончык з густоўна выробленай рашоткай. Але нядаўна знік і ён. Нейкая вялікая машына збіла яго і, нават не спыніўшыся, знікла з месца здарэння. Шукаць вінаватага, як заўсёды, няма каму. Будзе вялікі цуд, калі балкон адновіцца зноў, але гэта малаверагодна, бо цудаў не бывае.

Выклікае непакой і лёс будынка былога ваенкамата, які знаходзіцца на гэтай жа вуліцы. Ён прадаваўся з аўкцыёна, і здавалася, што новыя гаспадары адразу возьмуцца за рэстаўрацыю, але там пакуль што робіцца толькі гвалт і разбурэнне. Знікаюць дзверы, вокны, узломваюцца падлогі. Пажывём - пабачым, што будзе далей, але пакуль мы ўсё больш не набываем, а страчваем.

Л.Гадун.

ШЛЯХІ ДА ВЕРЫ

Агульнавядома, што Беларусь - краіна, дзе здаўна мірна ўжываюцца прадстаўнікі розных канфесій. А якую ж веру спавядаюць зараз у Барысаве? Як стала вядома ГБ у нас дзейнічае дзесяць рэлігійных суполак: па дзве - праваслаўныя і евангельскіх хрысціян баптыстаў, па адной - каталіцкая, стараевераў, хрысціян веры евангельскай (пяцідзесятнікі), адвентысты сёмага дня, цэркаў поўнага евангелля "Жывыя камні" і іудзейская "Феуракегелім".

ПЛЁННА, ЯК НІКОЛІ!

У 1998 годзе Барысаўскае гарадское аддзяленне Саюза палякаў Беларусі працавала плённа, як ніколі. У пацверджанне такой высновы дастаткова ўзгадаць тры выбітных мерапрыемствы, якія яно здзейсніла.

Першае - гэта цудоўны прыём начальніка консульскага аддзела і першага сакратара Амбасады Рэспублікі Польшча ў Рэспубліцы Беларусь Вальдэмара Мендзелеўскага. Вальдэмар Мендзелеўскі наведаў шэраг прамысловых прадпрыемстваў і навучальных установаў Барысава, дзе меў грунтоўныя размовы з іх кіраўніцтвам і працоўным персаналам. Візіт быў арганізаваны выключна сіламі гарадскога аддзела Саюза палякаў, што нават выклікала нараканні і рэўнасць з боку барысаўскай выканаўчай улады.

Другое - гэта прыём сенатара Яна Стыпулы, старшыні аддзялення арганізацыі "Вспульнота польска" ў Ломжы, ваяводскім цэнтры паміж Беластокам і Варшавай. Арганізацыя "Вспульнота польска" з'яўляецца вельмі буйным утварэннем, адной з галоўных мэтаў якога ёсць падтрымка польскай дыяспары за межамі Польшчы.

Трэцяе - гэта аздараўленне сарака барысаўскіх дзетак у Ломжы і арганізацыя ўзамен адпачынку сарака ломжынскіх школьнікаў у Барысаве. Гэта акцыя рабілася ў шчыльным кантакце і з дапамогай будаўнічага трэста №21, а таксама дзякуючы намаганням ужо згаданага Яна Стыпулы.

Усе тры мерапрыемствы прыпадаюць на вясну і лета мінулага года. Акрамя гэтага, ладзіліся шматлікія канцэрты маленькіх выступоўцаў, якія ведаюць польскія песні і вершы, а таксама шэраг іншых імпрэз.

А.Абрамовіч.

СТАРЫ ШЛЯХ

З вёскі Крычына ёсць лясная дарога на Кішчыну Слабаду, а з яе - падобная дарога на Ракаўцы, Бродню. На першы погляд, гэта звычайныя, не звязаныя паміж сабой лясныя дарогі, якія адметныя хіба,толькі тым, што па іх праехаць,асабліва ў дажджлівыя гады, можна, мусіць, толькі на трактары. Але, калі вы прыглядзецеся да іх больш уважліва, то ўбачыце, што на тых участках, якія праходзяць па лясах, дарога ідзе па вельмі моцна выездзжанаму насыпу, паабапал якога маюцца канавы. Такім чынам, становіцца відавочна, што гэта кавалкі аднаго, калісьці значнага шляху. Узнікае пытанне: калі ён быў зроблены і куды вёў?

Яшчэ на картах 20-х гадоў нашага стагоддзя на гэтым месцы паказаны бальшак. Ёсць асобныя фрагменты гэтай дарогі на картах XIX стагоддзя, якія, на жаль, менш дакладныя і не даюць поўнага ўяўлення аб гэтай дарозе. Найбольш падрабязныя старыя пісьмовыя звесткі аб гэтым шляху датуюцца ліпенем 1765 года. У адным з тагачасных дакументаў указваецца пра нядаўна пракладзены тракт, які вёў з Бабра праз Ігрушку, Хоцінава, Бродаўку да карчмы Крычынскай у Веселова і далей на мост праз Бярэзіну і Гайну. Калі ж паглыбіцца ў гісторыю далей, то на падставе летапісных звестак XI -XII стст. можна зрабіць выснову, што менавіта ў гэтых краях павінна была быць дарога, якая злучала Менск, Заслаўе і Лагойск з Лукомлем. Рэшткі той дарогі, магчыма, былі выкарыстаны ў сярэдзіне XVIII ст. для пабудовы новага тракту.

Такім чынам, можна ўпэўнена сказаць, што на першы погляд непрыкметныя лясныя дарогі паміж вёскамі Крычына - Кішчына Слабада - Ракаўцы - Бродня ўяўляюць сабой рэшткі старажытнага, калісьці досыць важнага шляху.

М.Мацельскі.

Прырода чакае вас. У якасці сяброў.

Фота А.Касцюкевіча.

БАРЫСАЎШЧЫНА - ЗЯМЛЯ СКАРБАЎ?

Праз Барысаўшчыну з даўніх часоў праходзілі гандлёвыя шляхі. Тут нярэдка бывалі замежныя вандроўнікі і купцы. Таму не дзіва, што ў нашым краі знойдзены шматлікія скарбы са старажытнымі манетамі. Можна не сумнявацца, што нямала іх яшчэ будзе знойдзена.

Самы багаты на Барысаўшчыне збор старажытных манет сабраў у XIX стагоддзі шляхціц Іосіф Слізень, які меў маёнтак у Мсціжы. Яго нумізматычная калекцыя налічвала больш за 2000 манет. Тут меліся і антычныя манеты і манеты ўсходніх цывілізацый. Акрамя старажытных Слізень назбіраў шмат манет тагачасных дзяржаў. Гэта калекцыя мела вельмі вялікую каштоўнасць, але пасля смерці гаспадара была разбазарана.

Адным з апошніх, але далёка не самым каштоўным скарбам, які знойдзены ў Барысаве, з'яўляецца скарб ,што быў выяўлены ў 1988 годзе падчас прыборкі Васкрасенскага сабора. У яго ўваходзілі медныя манеты наміналам ад 0,5 да 3 капеек. Клад знаходзіўся ў металічнай скрыні. Манеты былі раскладзены па гадносці. На дне скрыні знойдзена купюра ў 5 рублёў. Усяго скарб змяшчаў 438 манет. Зараз ён захоўваецца ў Барысаўскім краязнаўчым музеі.

Шмат цікавага аб жыцці нашых продкаў могуць распавесці старыя і старажытныя скарбы. Кропка ў гэтым расповядзе на Барысаўшчыне яшчэ не пастаўлена.

А.Яшчанка.

ЗАБЫТАЯ ЦАРКВА

Прынята лічыць, што ў Барысаве напярэдадні падзеяў 1917 года існавала тры праваслаўныя храмы: Васкрасенскі сабор, надмагільная царква на месцы былога Васкрасенскага манастыра і Святаюліянская царква. Але ці так гэта?

Некалькі год таму даводзілася мне чуць аб спраўленні ў даўнія часы службаў у Барысаве ў вайсковай царкве. Пазней факт яе існавання пацвердзілі іншыя старажылы. Па іх словах, царква была драўлянай і знаходзілася ў Новабарысаве ў раёне каладзеўскіх казармаў. Узнікае пытанне, калі яна была пабудавана і чаму пра яе няма нідзе звестак?

Спісы цэркваў і прыходаў, якія выдаваліся на пачатку XX стагоддзя, і іншыя падобныя выданні ніякіх звестак аб вайсковай царкве ў Барысаве не ўтрымліваюць. Відавочна, што на той момант яна яшчэ не існавала. Аднак у журнале чацвёртага чарговага Барысаўскага земскага сходу, які адбываўся з 28 лістапада па 5 снежня 1914 года сустракаюцца звесткі аб прыняцці рашэння па адкрыццю ў Новабарысаве брацкіх могілак для ахвяр вайсковых дзеянняў і выдзялення грошай на пабудову там праваслаўнай капліцы. Хутчэй за ўсё яна была пабудавана не пазней 1915 - 1916 гадоў. Далейшыя падзеі ў спалучэнні са стаўленнем новай улады да рэлігіі зрабілі век вайсковай царквы (ці капліцы) вельмі кароткім. Таму амаль не засталося аб ёй звестак.

А.Барэвіч.

ТУТЭЙШЫ КНІГАЗБОР

"Гоман Барысаўшчыны" адкрывае новую рубрыку, у якой мяркуецца знаёміць як з новымі, так і са старымі кнігамі, на старонках якіх у большай ці меншай меры ідзе гаворка аб нашым краі. Сёння мы прапануем вам звесткі аб некалькіх кнігах, якія ўбачылі свет летась.

"Міншчына ў легендах і паданнях". Выдавецтва "Беларусь", 1998 год, наклад 2000 асобнікаў. У кнізе прыводзяцца літаратурна апрацаваныя паданні, якія звязаны з паходжаннем гарадоў, мястэчак і вёсак Мінскай вобласці. Нашаму краю ў ёй прысвечана 31 старонка. Тут прыведзены паданні аб заснаванні Барысава, а таксама вёсак Бажыдар, Лаўніца, Касцюкі, Чэрнеўка і Селішчы.

А.Цітоў, **"Геральдыка беларускіх местаў"**. Выдавецтва "Полымя", 1998 год, наклад 5000 асобнікаў. Дадзеная кніга ўяўляе сабой найбольш поўны збор звестак аб гербах беларускіх гарадоў, сярод якіх ёсць і Барысаў.

В.Целеш, **"Гарады Беларусі на старых паштоўках"**. Выдавецтва "Беларусь", 1998 год, наклад 3000 асобнікаў. У кнізе прыводзяцца паштоўкі канца XIX - пачатку XX стагоддзяў з выявамі беларускіх гарадоў. Барысаў прадстаўлены шасцю паштоўкамі.

З.Шыбека, **"Гарады Беларусі (60-я гады XIX - пачатак XX стагоддзя)"**. Выдавецтва "ЭўраФорум", 1997 год, наклад 500 асобнікаў. У кнізе на аснове разнастайных фактычных матэрыялаў і статыстычных метадаў даследавання паказана функцыянаванне і ўплыў на жыццядзейнасць беларускага народа ў разглядаемы перыяд гарадоў і мястэчак. Кніга ўтрымлівае шмат звестак аб тагачасным Барысаве.

КАМЯНІ - ПЯРЭВАРАТНІ

Ёсць на Барысаўшчыне вельмі цікавы куток, дзе, здаецца, сама гісторыя ажывае. Знаходзіцца ён паміж Мсціжам і Іканамі. Тут захаваліся так званыя камяні - пярэваратні "Быкі" і "Князь - камень". Іх геалагічнае паходжанне навука тлумачыць вельмі проста. Аднак у народнай свядомасці з імі звязваюць зусім іншыя падзеі...

Калісьці, на першы дзень Вялікадня паехаў чалавек араць поле. Жонка панесла яму абед. Падышла да аратага і кажа: "Дапамагай Бог!" У гэты самы момант чалавек, яго жонка, быкі і сабака акамянелі. Потым чалавек, баба і сабака разбіліся, а быкі напалову ўвайшлі ў зямлю. З таго часу і ляжаць адзін каля аднаго камяні - "Быкі".

На адным з бакоў "Князь - каменя" высечаны трызубец. Як гаворыць паданне, ператварыўся князь у камень. А зямля вакол узды білася, перагароджваючы шлях князевай свіце. Завуць у народзе гэтыя лясныя курганы Тур'імі гарамі. А гэта значыць, што не вытрымала зямля несправядлівасці і выТУРыла зладзеяў. А тое, што каля Князь - каменя кожную восень многа чарнагаловых баравікоў - дык гэта ж іх Марылька калісь рассыпала, уцякаючы ад князя, - кажуць людзі.

В. Капыток, настаўніца пачатковых класаў Іканскай базавай школы.

Князь - камень каля в. Беразоўшчына

ПРЫРОДНАЯ ЛЯКАРНЯ

З гэтага нумару мы пачынаем рубрыку "Прыродная лякарня", у якой будзем знаёміць нашых чытачоў з лекавымі раслінамі, якія можна знайсці на тэрыторыі Барысаўшчыны. Мы дапаможам вам правільна збіраць неабходныя травы, вырабляць з іх лекавыя сродкі. Гэта вельмі неабходна, асабліва цяпер, калі не кожны мае грошы на дарагія хімічныя лекі. Тым больш добра вядома, што лекавыя расліны дзейнічаюць больш мякка, не аказваюць дрэннага ўплыву на арганізм.

Вельмі важна падкрэсліць тое, што травы можна збіраць толькі за горадам, не бліжэй за 17 кіламетраў. У нашым Барысаве шмат заводаў, якія робяць небяспечныя выкіды ў навакольнае асяроддзе, шмат шкоды прыносіць і транспарт. Усё гэта накапліваюць расліны, якія тут растуць. Той, хто ўжывае настоі і адвары з гэтых раслін, наносіць сябе вялікую шкоду. Таму не ленуйцеся выехаць за горад падыхаць свежым паветрам, падзівіцца хараством прыроды і з добрым сэрцам пашукаць неабходныя вам травы. Толькі тады вы зробіце сапраўдны эліксір здароўя.

Амаль усе хваробы можна лячыць з дапамогай лекавых раслін Барысаўшчыны. Важнымі ўмовамі поспеху ў лячэнні з'яўляюцца правільныя ўмовы збору. Вось цяпер (люты, сакавік, красавік) самы час збіраць усім вядомыя пупышкі сасны звычайнай. Іх адвар, настой і настойку прымаюць як адхаркваючы сродак пры бранхіце, а таксама пры лячэнні дзёснаў. Каб зрабіць вітамінные піцьё, можна выкарыстоўваць і іголкі сасны, якія змешваюць напалам з вадой, добра таўкуць. Можна дадаць для густу крышку лімоннай кіслаты. Усё гэта паставіць на вельмі маленькі агонь і пакіпяціць 30 хвілін. Павольна астудзіць і піць па адной шклянцы на дзень.

Добрага Вам здароўя. Да сустрэчы ў наступным нумары.

І. Магуш.

ВАШ СЯБАР - РОВАР

У наш час, калі недастаткова добра працуе гарадскі транспарт і калі вельмі накладна падчас адпачынку адпраўляцца ў падарожжа, вам на дапамогу можа прыйсці самы звычайны ровар (веласіпед).

Ровары шырока выкарыстоўваюцца ў многіх беларускіх гарадах. Так, напрыклад, прыходзілася назіраць у Пружанах, калі на ахоўваемай стаянцы каля аднаго з заводаў сярод пакінутага транспарту былі дзесяткі ровараў, сярод якіх сіратліва стаяў адзін матацыкл, і - ніводнай машыны.

Наўрад ці што можа замяніць ровар падчас летніх вандровак. Уражанні ад убачанага, калі вы едзеце на ім, значна большыя, чым у выпадку, калі б вы ехалі на іншым транспарце. Прычым магчымасці для вандровак на ровары вельмі вялікія. Так, практычна любы чалавек без спецыяльнай падрыхтоўкі можа даехаць з Барысава ў любы куток Беларусі за два - тры дні. Калі вы маеце жаданне трапіць у горы або,на мора ці проста паглядзець замежжа, то і тады ровар можа стаць для вас добрым транспартам. Да таго ж на ім вы зможаце трапіць туды, куды іншым чынам не дабераецеся.

Раней Барысаў, як і Беларусь увогуле мелі слаўныя традыцыі велапаходаў. На жаль, зараз няшмат тых, хто гэтым займаецца. Так, у Карпатах, ля вышэйшай гары Украіны - Гаверлы, даводзілася чуць, што туды шмат адкуль ездзяць: з Украіны, Расіі, Чэхіі, Славакіі і з іншых месцаў, але з Беларусі зараз практычна ніхто не бывае.

Шмат дзе ў свеце для ровароў робяць спецыяльныя веладарожкі і сістэму ахоўваемых стаянак. Прыемнае ўражанне выклікае веладарожка з Рыгі ў Юрмалу. Яна ідзе праз лес, мае якасна ўкладзены асфальт з граматна нанесенай разметкай. Уздоўж усёй дарожкі расстаўлены знакі дарожнага руху. У выніку, хаця з Рыгі ў Юрмалу і ходзяць электрычкі з перыядычнасцю ў некалькі хвілін, заўсёды шмат жадаючых пераадолець гэты шлях на роварах.

У Барысаве ж няма ніводнай веладарожкі. Тое што па вуліцы Трусава на недаробленай пешаходнай дарожцы стаіць знак веладарожка, інакш як здзек разглядаць нельга. Аднак у Барысаве, як у самім горадзе, гэтак і ў яго прадмесцях ёсць шмат шляхоў, якія натуральна і шырока выкарыстоўваюцца для велапаездак. Чаму б у такіх месцах не зрабіць веладарожкі? У цэнтры горада мэтазгодна было б арганізаваць ахоўваемыя стаянкі для ровараў.Калі б была прынята ў Барысаве адпаведная праграма, яна дазволіла б часткова вырашыць некалькі праблем. Шмат хто з жыхароў з дапамогаю ровараў змог бы значна сэканоміць час, у горадзе паменшылася б транспартная праблема. А самае галоўнае пры гэтым - стымуляванне здаровага ладу жыцця.

М.М.

P.S.: *Супрацоўнікі газеты "Гоман Барысаўшчыны" пастаянна ладзяць адна- і шматдзённыя вандроўкі па Барысаўшчыне, Беларусі і замежжы. Усіх, каго гэта цікавіць, заклікаем далучацца да нас.*

БАРЫСАЎШЧЫНА АД НАЙСТАРАЖЫТНЫХ ЧАСОЎ ДА СУЧАСНАСЦІ

(Працяг, пачатак у №1 за 1996 г., №1,2 за 1997 г. і №1 за 1998 г.)

БАРЫСАЎШЧЫНА ПАДЧАС СТАЛЕННЯ І РОСКВІТУ ВЯЛІКАГА КНЯСТВА ЛІТОЎСКАГА

Наш край з канца XIII ст. па 1432 год

Вялікае княства Літоўскае да сярэдзіны XIV ст. змагло аб'яднаць амаль усе этнічныя беларускія землі, а менеў чым праз сто год - ужо займала абшары ад Балтыйскага мора на поўначы да Чорнага мора на поўдні, Мажайска і Каломны на ўсходзе. У гэты час Барысаўшчына, якая апынулася ў цэнтры вялікай краіны, мела досыць мірнае жыццё, пазбегнула вайсковых дзеянняў. Хаця відавочна, што праз Барысаўшчыну не раз рушылі на ўсход нашыя войскі. Гэтак паходы вялікага князя літоўскага Альгерда на Смаленшчыну, якія мелі месца ў 1358, 1359, 1373 гадах, на Масковію ў 1368, 1370, 1372 гадах і іншыя маглі быць зроблены не інакш як праз наш край.

Асноўныя тагачасныя ворагі

Вялікі князь Альгерд

нашай дзяржавы - крыжакі, якія з 1284 па 1406 годы мелі больш чым 130 паходаў на тэрыторыю сучаснай Беларусі, да нашага краю не даходзілі. Усходнія нашы суседзі - княства былой Русі яшчэ ў першай палове XII ст. былі вымушаны звярнуць асноўную ўвагу на абарону сваіх земляў ад татара - манголаў. Саміж мангола - татары вайсковых паходаў на землі Беларусі практычна не мелі, а тыя што і былі - скláліся не на іх карысць.

У другой палове XIV ст. намецілася палітычнае збліжэнне Вялікага княства і Каралеўства Польскага, якое было адлюстравана спачатку ў Крэўскай уніі (1385 г.), а потым у Віленска - Радамскай (1401 г.) і Гарадзельскай (1413 г.). Аднак гэтыя уніі практычна не паўплывалі на жыццё тутэйшых людзей.

На працягу XIV ст. мела месца перасяленне татараў у Вялікае княства Літоўскае. Асабліва значным яно было ў 1387 годзе, чаму паспрыяў Вітаўт. Сяліліся татары і на Барысаўшчыне. Найбольш вядомае іх пасяленне ў нашым краі было ў Крычына. Аб гэтым захавалася пэўная колькасць гістарычных звестак. Да другой паловы 20-х - першай паловы 30-х гадоў нашага стагоддзя тут яшчэ захоўваліся татарскія могілкі, а ў наваколлях в... і зараз ёсць курган, які завуць татарскім. У мінулыя часы татары, што сяліліся ў нашым краі, жылі ў Любчы, Барысаве і іншых масцах.

Гаспадар Вялікага княства Літоўскага Вітаўт, які княжыў з 1392 па 1430 год, зрабіў шмат дзеля ўзмацнення і пашырэння сваёй дзяржавы. Ён неаднойчы праходзіў праз наш край. Гэтак, можна ўпэўнена казаць, што большасць яго вайсковых паходаў на ўсход, што мелі месца ў 1401, 1403, 1404, 1408 гадах і шмат якія яшчэ, рабіліся праз Барысаўшчыну. Таму не дзіўна, што тут багата захавалася слядоў дзейнасці Вітаўта.

Яшчэ да Вітаўта - пры княжанні Альгерда (1345 - 1377 гг.) - адбыліся значныя змены ў патрабаваннях да наземных шляхоў зносін. Але толькі пры Вітаўце іх будаўніцтва стала здзяйсняцца на якасна вышэйшым узроўні і набыло агульнадзяржаўны характар. Раней шляхі зносін уяўлялі сабой практычна звычайныя лясныя дарогі. З пачаткам актыўнага выкарыстоўвання ў вайсковых дзеяннях цяжкіх гармат старыя шляхі аказаліся непрыдатнымі. Найбольш старое пісьмовае сведчанне аб такога кшталту паходу праз наш край можна аднесці да 1395 года, калі Вітаўт падчас міжусобіц з Свідрыгайлам меў вайсковы паход на Друцк, які захапіў з дапамогаю гармат, а потым рушыў на Воршу і Віцебск. Натуральна, што вялікакняжацкія войскі абмінуць наш край не маглі.

Пры Вітаўце пачалі спраўляць дарогі, рабіць іх у выглядзе насыпу, падсыпаць, дзе неабходна, камені. Рэшткі тых шляхоў на Барысаўшчыне - "дарогі Вітаўта" былі апісаны ў сярэдзіне XIX ст. Е.Тышкевічам і П.Шпілеўскім. Узгадваліся гэтыя дарогі і напрыканцы XIX ст. Г.Татурам. У прыватнасці іх сляды былі заўважаны ў ваколіцах Палялюма, адкуль асобныя фрагменты дарогі вялі да Бярэзіны ў вёску Мурава. Там жа, у ваколіцах Палялюма, існавала ўрочышча з назвай Вітаў Лог.

Е.Тышкевіч і П.Шпілеўскі запісалі ад тутэйшых жыхароў паданні аб паходах Вітаўта. Народныя паданні сведчаць, што вельмі даўно нейкісьці ваяр, якога звалі Віцень (Вітаўт) ішоў тут з войскам, моц якога была настолькі вялікай, што яно ні ў чым не патрабавала дапамогі, само пракладвала, дзе было неабходна, масты. Кіраваўся пры пракладцы шляху Віцень з дапамогаю сонца.

Дайшло да нас паданне аб заснаванні Лошніцы, якое таксама звязана з Вітаўтам. Згодна яму старажытны князь Віт або Віток (Вітаўт) праходзіў з вялікім войскам праз лясы сённяшняй Лошніцы. Тут падчас ночы яго застала моцная бура. Загадаў тады Віт ваярам расчысціць лес і ладзіць начлег на высокай гары ля ручая. Ваяры зрабілі яму, абклалі яе скурамі і такім чынам зрабілі для князя ложа. У гонар гэтага тую гару назвалі Ложніцай, а ручэй - Ложай. Пасяленне, якое потым узнікла на гэтым месцы таксама назвалі ложніцай. З цягам часу яго назва трансфармавалася ў назву Лошніца. Яшчэ ў сярэдзіне XIX ст старажылы ўказвалі гару, на якой у свой час было зроблена ложа і якая звалася Вітагор'ем.

Факт заснавання такім чынам Лошніцы і наданне ёй, як і рэчцы назвы з'яўляецца спрэчным, але несумненна тое, што паданне грунтуецца на пэўных рэальных гістарычных падзеях.

У часы Вітаўта быў зроблены прамы шлях праз лясы з Барысава на Менск. Найбольш старое ўзгадванне рушання па яму маецца за 1433 год. Калі грунтавацца на больш позніх звестках, то можна выказаць меркаванне, што ён накіроўваўся ад пераправы цераз Бярэзіну да Упірэвічаў, дзе падыходзіў да Плісы, і адтуль ішоў далей уздоўж яе праз

Вялікі князь Вітаўт

Жодзіна, Смалявічы, Гарадзішча на Менск.

У другой палове XIV - пачатку XV ст. Барысаў быў перанесены на новае месца. Чым гэта было выклікана? Пісьмовыя гістарычныя крыніцы не даюць на гэты конт ніякіх звестак. Можна выказаць меркаванне, што гэта было абумоўлена наступным. Пад час будаўніцтва Вітаўтам прамога шляху ад Менску праз Барысаў на Воршу, аб якім ішла гаворка вышэй, паўстала пытанне вызначэння месца пераправы цераз Бярэзіну. Каля Старабарысава пераправу рабіць вельмі нязручна, бо тут маецца вялікая, каля паўтары кіламетраў, забалочаная пойма. Падобная пойма і ў іншых ваколіцах Барысава. Выключэнне складае месца, якое знаходзіцца недалёка ад вусця ракі Сха. Тут пойма Бярэзіны мае памер не болей 500 - 600 метраў.

Пераправа важнага наземнага шляху цераз Бярэзіну мае вялікае стратэгічнае значэнне. Таму натуральна, што тут быў узведзены замак (раён сучаснай вуліцы Гогаля), вакол якога хутка ўзнік горад. Пасяленне ў Старабарысаве апынулася ў баку ад асноўных шляхаў зносін і натуральна не магло вытрымаць канкурэнцыю з новым горадам. Пэўны час, верагодна, гэтыя два гарады існавалі аднachасова. Калі б уход людзей са Старабарысава быў аднachасны, то наўрад ці б за 600 год гэтак трывала захавалася яго назва. Калі знікла пасяленне ў Старабарысаве, казаць цяжка. Вядома толькі, што ў другой палове XVIII ст. там мелася толькі два маёнткі, на месцы якіх потым Радзівілы стварылі свой палаца - паркавы комплекс. Звычайнае пасяленне адрадзілася тут толькі ў XX ст.

Акрамя выключна эканамічных умоў знікненню Старабарысава, верагодна, паспрыялі і іншыя. Так, у XIX ст. было запісана паданне, што Барысаў быў у свой час перанесены на новае месца з-за высыхання рэчкі. Падставай для такога падання магло стаць змяненне рэчышча Бярэзіны і перамяшчэнне яго з левай часткі поймы да правай.

Барысаў на пачатку XV ст. з'яўляўся цэнтрам хрысціянства для навакольных земляў. У 1415 - 1420 гадах тут было тры праваслаўныя храмы. Таму невыпадковым было тое, што Барысаў быў адным з гарадоў, якія наведаў у 1420 годзе мітрапаліт Фатэй падчас сваёй паездкі з Вільні ў Маскву.

На пачатку XV ст. адбываецца змена ў адміністрацыйным дзяленні цэнтральнай часткі Вялікага княства Літоўскага. Ранейшае дзяленне грунтавалася на межах княстваў часоў Русі. У 1413 годзе былі ўтвораны Трокскае і Віленскае ваяводствы. У апошняе ўвайшла частка Барысаўшчыны. Мяжа Віленскага ваяводства прайшла па Бярэзіне.

Дзяржаўны пераварот 1432 года і грамадзянская вайна, што мела месца за ім

У 1430 годзе памёр Вітаўт. Тады ж быў абраны гаспадаром Вялікага княства Літоўскага Свідрыгайла. Палітыка, якую праводзіў апошні, карэнным чынам адрознівалася ад палітыкі Вітаўта. Таму Свідрыгайла меў у дзяржаве шмат праціўнікаў. У рэшце рэшт у ноч на 1 верасня 1432 года на яго меў месца замах. Свідрыгайла ледзь уцёк жывым з Вільні. Адразу пасля гэтага вялікім князем нашай дзяржавы быў абраны Жыгімонт Кейстутавіч. Такая палітычная змена была ўзгоднена з Папам рымскім.

Падзеі 1432 года прывялі да часовага (да 1434 г.) распаду нашага гаспадарства на дзве дзяржавы - Вялікага княства Літоўскага, ядром якога сталі Віленскае і Трокскае ваяводствы, і Вялікае княства Рускае, аснову якога склалі Полацкае, Віцебскае і Смаленскае княствы. Такім чынам, Барысаўшчына на працягу чатырох гадоў была раздзелена па Бярэзіне паміж дзвюма дзяржавамі.

Распачалася грамадзянская вайна, якая не мінула наш край. Пасля ўцёкаў з Вільні праз Полацк да Смаленска Свідрыгайла сабраў сорак тысяч жаўнераў. Яшчэ сорак тысяч даў Свідрыгайлу цвяр-

Вялікі князь Свідрыгайла

скі князь Барыс Аляксандравіч. Супольнае войска рушыла праз Барысаў на Вільню. У Барысаве Свідрыгайла спыніўся. Тут да яго далучыўся нейкі князь Уладзімір, які прыйшоў з баярамі з Літвы. Пастаяўшы са сваім войскам ў Барысаве каля месяца, Свідрыгайла рушыў на сталіцу Літвы. Пад Ашмянамі 8 снежня 1432 года адбылася бітва, якая прынесла поўную перамогу Жыгімонту.

Але Свідрыгайла не здаўся і той самай зімой, калі атрымаў дапамогу ад усходніх суседзяў, другі раз пайшоў на Вялікае княства. Летам таго ж 1433 года Свідрыгайла меў дадатковую вайсковую падтрымку з Цвярскога і асобных іншых княстваў, а таксама Лівонскага Ордэна. Аб'яднанае войска працягвала паліць і рабаваць землі Вялікага княства Літоўскага. Былі разрабаваны ваколіцы Вільні, Трокаў, Ліды і шмат што яшчэ. Жыгімонт доўгі час пазбягаў адкрытай бойкі, але, калі Свідрыгайла ўжо пайшоў на ўсход, - пусціў за ім пагоню. Звергнуты князь даведаўся аб гэтым ля Маладзечна, дзе атрымаў у баі моцнае паражэнне ад войск Вялікага княства. Пасля гэтага Свідрыгайла адышоў да Барысава, пераправіўся тут цераз Бярэзіну і стаў з войскам у горадзе. У Барысаве Свідрыгайла вырашыў лёс князя Міхаіла Гальшанскага, які незадоўга да гэтага трапіў у палон.

Пастаяўшы некалькі дзён у горадзе, што мела месца ў жніўні 1433 года, Свідрыгайла пайшоў да Лукомля, дзе і распусціў сваё войска. Але на гэтым узброенае супрацьстаянне Жыгімонта Кейстутавіча і Свідрыгайлы не скончылася. Яно, праўда ў меншых маштабах, цягнулася да 1436 года, але наш край далейшыя падзеі абмінулі.

(Працяг будзе)

М.Мацельскі.

КАРЫКАТУРА - СПРАВА СУР'ЁЗНАЯ

Паважаныя чытачы, вы, мабыць, звярнулі ўвагу на карыкатуры, што змяшчаюцца на старонках нашай газеты. Іх аўтар - барысаўскі мастак Л.Гадун. Яго ж малюнкі вы маглі бачыць у сатырычным часопісе "Вожык", гумарыстычнай газеце "Пікнік" і ў іншых беларускіх выданнях. У гэтым нумары "ГБ" мы працягваем друкаваць малюнкі Л.Гадуна і прапануем вам яго кароткую даведку аб жанры карыкатуры ў выяўленчым мастацтве.

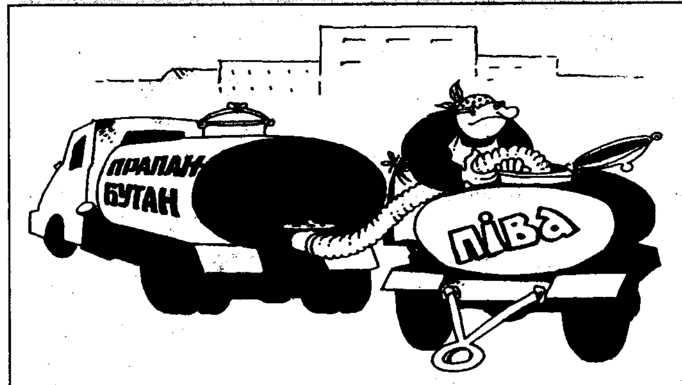
Сваю назву карыкатура атрымала ад італьянскага слова "карыкарэ", што абазначае "нагружаць", "перабольшваць", "скажаць". Малюнкі, блізкія да карыкатуры, вядомыя з далёкай даўніны, але іх цяжка кваліфікаваць як карыкатуры, бо ў іх яшчэ няма выразнай тэндэнцыі да высмейвання. Толькі ў XVIII стагоддзі з'яўляецца "чыстая" карыкатура, сапраўдным стваральнікам якой быў англійскі мастак У.Хогарт. Ён выканаў некалькі цыклаў карыкатур з вострым сацыяльным падтэкстам. Росквіт сатырычнага малюнка адносіцца да XIX стагоддзя, дзякуючы французскаму мастаку А.Дам'с, вялікаму змагару з існуючай у той час палітычнай сістэмай.

Сучасная карыкатура мае меншую палітычную скіраванасць, адлюстроўвае ўсе бакі чалавечага жыцця і яго асяроддзя. Пра карысць гумару і самаіроніі сказана ўжо так многа, што не хочацца і паўтарацца. На жаль, у нашай краіне не надаецца такой увагі да карыкатуры, як у заходніх краінах, дзе штогод на высокім узроўні праводзяцца выставы і конкурсы карыкатур, існуюць і ствараюцца музеі з лепшымі ўзорамі гэтага жанру мастацтва (дарэчы, такі музей існаваў нават у былой ГДР, дзе захоўвалася каля 10000 малюнкаў).

Спадзяемся, што і вы, паважаныя прыхільнікі нашай газеты, з яшчэ большай цікавасцю будзеце звяртаць сваю увагу на карыкатуры, а можа і самі паспрабуеце свае здольнасці ў гэтым накірунку. Дасылайце, калі ласка, нам свае малюнкі, тэмы да карыкатур, прапановы. Ні адзін ваш ліст не застанецца без нашай увагі.

Л.Гадун.

ШТО Б ГЭТА ЗНАЧЫЛА?

Прагульваючыся ў чарговы раз па Барысаву і назіраючы за рознымі шыльдамі і надпісамі, я заўважыў адну цікавую заканамернасць. Частка надпісаў робіцца па-беларуску, частка - па-руску, частка - на трасянцы. Аднак, ёсць група надпісаў, якая выконваецца выключна на рускай мове. Гэта абвесткі аб штрафе за безбілетны праезд у аўтобусах, забарона і штраф за ўтварэнне звалак смецця ў неадпаведных месцах і іншая падобная інфармацыя.

Чаму такія надпісы робяцца выключна па-руску? Што гэта, адбітак грамадскай думкі аб правапарушальніках? Форма дыскрымінацыі рускамоўнага насельніцтва? Ці можа беларускамоўнага? Я губляюся ў дагадках. Можа хто з чытачоў здольны гэта растлумачыць?

Ян Юроўскі.

МАЛАДНЯК БАРЫСАЎШЧЫНЫ

Такую назву ў дваццатых гадах нашага стагоддзя меў часопіс, які выдавала барысаўская філія літаратурнай групы "Маладняк" і тутэйшы акругкам ЛКСМБ. Літаратурная група "Маладняк" была ўтворана ў Менску 28 лістапада 1923 года. Яе барысаўская філія існавала з красавіка 1925 года і ставіла ў якасці асноўнай мэты згуртаванне вакол сябе беларускіх паэтаў і пісьменнікаў Барысаўшчыны. У тутэйшую арганізацыю ўваходзілі Паўлоўскі, Ніўны, Мурашка, Фамін, Касцюк, Гаеўскі, Новік, Жызнеўскі, Равуцкі і інш. У 1926 годзе быў выдадзены першы нумар часопіса "Маладняк Барысаўшчыны". У яго рэдкалегію ўваходзілі Мальцар, Аляхновіч і Мурашка.

Безумоўна, дзейнасць групы "Маладняк" і яе творчасць мелі моцны ідэалагічны адбітак, які быў уласцівы таму часу. Далёкімі ад дасканаласці былі многія творы маладнякоўцаў. Аднак сам факт існавання ў тыя часы літаратурнага аб'яднання на Барысаўшчыне і выданне яго часопіса - з'явы вельмі цікавыя і вартыя таго, каб мы пра іх памяталі.

Адзін з тагачасных тутэйшых маладнякоўцаў - Тодар Паўлоўскі - хлопец у шэрай сялянскай світцы, з якой быў непадзельны. Яго творчасць была дастаткова разнастайнай. У прыватнасці ім была напісана п'еса ў трох актах "Жыхары лесу", якая ставілася барысаўскай філіяй "Маладняка" ў час адзначэння сваёй гадавіны. Сёння мы прапануем сваім чытачам адзін з яго вершаў, які быў надрукаваны ў часопісе "Маладняк Барысаўшчыны", №1.

Барысаў

Мінулым славен і каштовен,
Дарыўшы гонар чужакам -
Бяз ліку бураны, дратован,
Мо ў соты раз адбудаван.

Ажыў як волат пасля бойкі...
На целе раны зіхацяць -
Нага ж дрыжачая з запалам
Імкнецца ворага таптаць.

Мой любы краю, горад родны.
Чаго, чаго ня зведаў ты.
Гадоў вялікага змагання
Наўкол раскіданы сляды:

Тут Чычагоўскае вар'яцтва:
Равы і наспы, дол - гарой.
Ёсць году пятага ахвяры:
Скляпы паросшыя травой.

А вынік панскага банкету,
І роспач белага арла -
Упісан кроўю ў памяць люду
Падковай ўласнага каня.

Шчэ так нядаўна-кожны помніць -
Руіны грэлі чарнатоі:
Цяпер электрыка галубіць
Паўстаўшы гораду прастор.

Сэрца весела так б'ецца,
Ўторыць радасна на вокал,
То аўтобусаў рыканнем,
То грымотай цягнікоў.

Дні бягуць, мацнее сіла,
Раны хутка гоіць час,
Краю родны, говар любы,
Вось за што кахаю вас.

Падрыхтаваў А.Барэвіч.

Вершы пішуць многія. Дакладней, спрабуюць пісаць. Людзей, якія займаюцца гэтым прафесійна, таленавіта, - адзінкі. Сярод іх Таццяна Зіненка. Патрабавальная, прыдзірлівая да сябе як да творцы, яна не спяшаецца з выданнем кнігі (такая магчымасць была).

Друкуючы яе верш, жадаем таленавітай паэтцы жыццёвых і творчых удач.

І на сваёй зямлі
Не знойдзеш паратунку,
Як зернейка ў раллі
Чысцейшага гатунку.

Узыдзеш і глядзіш -
Навошта нарадзіўся?
І на сваёй зямлі ж,
І нібы памыліўся.

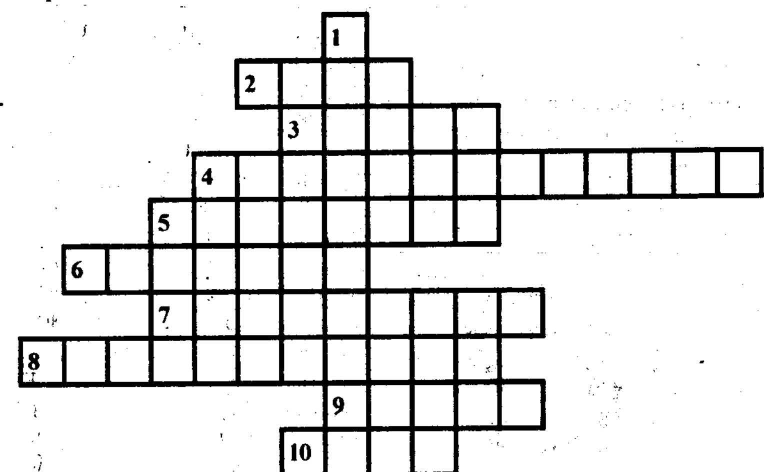
Да смерці толькі крок,
А жыць шчэ столькі крокаў.
А што, калі знарок,
За вока - вока?

А што, калі ізноў
Свайму народу
Вярнуць былую кроў -
Свабоду?..

КРЫЖАВАНКА

Адгадайце дзевяць слоў, што размешчаны па гарызанталі. Пасля гэтага вызначце прозвішча аўтара кнігі "Борисов и Борисовский уезд в войну 1812 года", якая была выдадзена ў 1914 годзе **(1 па вертыкалі).**

Па гарызанталі: 2 - сучасная назва вёскі Запліссе; 3 - рака на Барысаўшчыне, трэцяя па сярэднягадавому расходу вады; 4 - сучасная назва вуліцы ў Барысаве, якая ў XVIII - XIX стагоддзях мела назву Шведская; 5 - вёска, цэнтр сельсавета; 6 - вуліца ў цэнтры старой часткі Барысава; 7 - гістарычная назва вёскі Вішнёвая; 8 - цэнтральная вуліца ў вёсцы Вялікае Стахава; 9 - возера, якое знаходзіцца каля Бярэзіны недалёка ад вёскі Бягі; 10 - правы прыток Бярэзіны.

Адказы на крыжаванку, што была змешчана ў "ГБ" №1(4): 2 - Замошша; 3 - Чапаева; 4 - Каладзееў; 5 - Гаравец; 6 - Жартайка; 1 - Сапега

ЦІ ВЕДАЕЦЕ ВЫ, ШТО...

Згодна перапісу насельніцтва 1897 года вынікае, што ў Барысаве:

колькасць насельніцтва складала 15063 чалавек (8549м. + 6514ж.), у тым ліку 2239 вайскоўцаў (14.9%);

сярод насельніцтва было тых, хто нарадзіўся ў Барысаўскім павеце 10313 чал. (68,4%), тых, хто нарадзіўся ў іншых паветах Мінскай губерні 749 чал. (5,3%), у іншых губернях 3930 чал. (26,1%), іншых дзяржавах 26 чал.(0,2%);

узроставы склад барысаўцаў быў наступны - да 9 год 3304 чал. (21,9%), ад 10 да 19 год 3136 чал. (20,8%), ад 20 да 29 год 4409 чал. (29,3%), ад 30 да 39 год 1588 чал. (10,5%), ад 40 да 49 год 1067 чал. (7,1%), ад 50 да 59 год 763 чал. (5,1%), ад 60 да 69 год 520 чал. (3,5%), ад 70 да 79 год 199 чал. (1,3%), ад 80 да 89 год 64 чал. (0,4%), ад 90 да 99 год 4 чал. (0,03%);

пісьменных было 6274 чалавекі (41,7%), з якіх мужчын 4254 (49,8%), жанчын 2020 (31,0%);

адукацыю вышэй пачатковай мелі 271 чалавек (1,8%);

па веравызнанню насельніцтва размяркоўвалася наступным чынам - праваслаўных 5481 чал. (36,4%), стараабрадцаў 178 чал. (1,2%), каталікоў 1404 чал. (9,3%), пратэстантаў 104 чал. (0,7%), магамецян 174 чал. (1,2%), іудзеяў 7722 чал. (51,2%);

сярод тутэйшых праваслаўных (разам з вайскоўцамі) было: рускіх 2305 чал. (42,1%), украінцаў 394 чал. (7,2%), беларусаў 2754 чал. (50,2%), палякаў 25 чал. (0,5%);

сярод тутэйшых каталікоў (разам з вайскоўцамі) было: рускіх 83 чал. (5,9%), украінцаў 1 чал. (0,1%), беларусаў 560 чал. (39,9%), палякаў 711 чал. (50,6%);

сярод тутэйшых вайскоўцаў было рускіх 1349 чал. (58,9%), украінцаў 358 чал. (15,6%), палякаў 170 чал (7,4%), татар 154 чал (6,7%), беларусаў 117 чал. (5,1%), яўрэяў 55 (2,4%), немцаў 33 чал. (1,4%), літоўцаў 28 чал. (1,2%), латышоў 10 чал. (0,5%), усіх астатніх 19 чал. (0,8%).

ГОМАН БАРЫСАЎШЧЫНЫ
Рэгістрацыйны нумар 595
Заснавальнікі:
І.Белы,
У.Буйко,
У.Дубаневіч,
М.Мацельскі,
М.Пучыла.
Рэдактар М.Мацельскі
Юрыдычны адрас рэдакцыі:
г. Барысаў, 1-ы зав. К.Лібкнехта, 1
Наклад 4000 паасобнікаў
Падпісана ў друк 17.00 17.04.99 г.
Замова №
Друкарня імя 1-га Мая
г. Барысаў, вул. Будаўнікоў, 33

Адрас для пісьмаў:
222120, Барысаў-1, а/с 43